

## Sanal Ortamda Mahremiyet

### Bilgi Çağı İnternet Sitesi

#### Yazılı Röportaj

22.6.2011

#### 1. Sizce Türkiye’de sanal ortamda mahremiyet yasalarla ne derece korunuyor?

Sanal ortamda mahremiyetin korunmasının iki boyutu var: birisi teknik, diğeri hukuki.

Teknik olarak, dijital iletişim dünyamıza girdikçe “mahremiyet”in korunması gittikçe zorlaşıyor. Cep telefonu, laptop, ofis bilgisayar, notebook, İpad gibi araçlarla yapılan işlemleri düşünün.

Bir yandan günlük iletişimi neredeyse e-postalarla ve cep telefonuyla yapar hale geldik. Çok değil, 10 yıl önce e-postanın, 20 yıl önce cep telefonunun hayatımızı bu kadar ele geçireceğini çok tahmin edemezdik. Ardından, tek taraflı iletişim yerine karşılıklı iletişime bıraktı. Chat odaları hayatımıza girdi. Derken “sosyal tabanlı web siteleri” toplu iletişime imkân vermeye başladı; neredeyse günlük sosyal, kültürel, kişisel ilişkilerimizi bu siteler üzerinden sürdürür hale geldik. Buna gündelik faaliyetleri, düşünceleri kamuoyu ile paylaştığımız blog’lar eklendi.

Doğaldır ki, bu sesli, görüntülü, yazılı interaktif dijital iletişim ortamında tüm kişisel veriler dolaşır hale geldi. Hacker’ların faaliyetleri arttı. Bu nedenle Dijital Dünyada mahremiyetin korunması öncelikle teknik yönden çok zorlaştı. Neredeyse maddi dünyada işlenen suçların büyük kısmının dijital türleriyle karşılaşmaya başladık. Dijital hakaret, dijital hırsızlık, dijital saldırı, dijital soygun, dijital sahtekârlıklar vb.

Hukuk neredeyse bu teknolojik gelişmeyi arkadan takip eden ikinci bir düzey haline geldi ve teknolojinin hızına erişmekte oldukça zorlandı. Ancak yine de hukuki alanda büyük aşamalar kaydedildi. Öncelikle dijital suçların “işlenme mekanı” dünya olduğu için, bu suçlarla küresel bazda mücadele gerekiyor. Bu çerçevede hazırlanmış Siber Suçlar Sözleşmesi büyük bir aşamadır.

Türkiye ülkesel bazda da önemli düzenlemeler yapmış durumdadır. Mahremiyetle sınırlı olarak konuya bakarsak, 2005 tarihli Türk Ceza Kanunu’nda, “Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar” bölümünde yer alan, 132-140. maddeler çok önemli düzenlemeler getirmiş durumdadır. Bu maddeler, mahremiyetin en önemli alt kolları olan; haberleşme, kişiler arası telefon görüşmeleri, özel hayatın gizliliği, kişisel verilerle ilgili önemli hükümler getirilmiş, koruma altına alınmıştır.

Örneğin bu çerçevede bir kişinin Facebook’ta sadece dostlarına açtığı fotoğrafını buraya gizlice girip alıp sonra da yayan bir kişi “kişisel veriyi hukuka aykırı biçimde alıp yaydığı için 1 yıldan 4 yıla kadar hapis cezası” ile yargılanabilecektir.

#### 2. Kişilerin hak ve özgürlüklerini korumak adına filtre gibi bir takım uygulamalar gündemde. Bu uygulamaların yasal dayanağı nedir? Bu uygulamaların hayata geçip geçmemesi ile ilgili ne gibi yasal düzenlemeler yapılmalı?

Hak ve Özgürlüklere müdahale etmek, sınırlamalar getirmek ancak “Demokratik Toplum Gerekliliklerine Uygun Yasa” ile olur. Yani bir hak veya özgürlüğü bir tebliğ ile, tüzük ile vb. idari bir işlemle düzenleyemezsiniz. Ancak Türkiye’de basit bir işlemmiş gibi tebliğe veya yönetmeliklerle hak ve özgürlüklere müdahale edilebilmektedir.

Son dönemde gündeme gelen İnternet Filtrelemesi de böyle bir idari düzenlemedir. Güya çocukları korumak için, özel bazı abonelik sistemleri getiriyorlarmış !!! Öncelikle belirtmek gerekiyor, DEVLETİN çocukları koruma adı altında, “büyükleri koruma” görevi yoktur. Devlet artık vatandaşlarının üzerinden elini çekmelidir. Koruma adı altında hak ve özgürlüklere müdahale yöntemi terk edilmelidir.

Bu konudaki ilk rezalet 5651 Sayılı Yasa ile başlamıştır. Yasa ile Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı diye bir idari birim kurulmakta, bu kuruma, siteleri idari bir kararla kapatma imkanı verilmektedir. Çocukları koruma amacı dışında da birçok suçtan dolayı siteye erişimin engellenmesi/bir anlamda kapatılması yöntemleri getirilmektedir. Devletin böyle bir görevi yoktur. Tam tersine hak ve özgürlükler hukukunda “negatif haklar” denilen; devletin müdahale etmemesi gerekli bir alandır İnternet.

Çok sevdiğim yaygın bir deyişle “İnternet Sokaktır.” Nasıl sokaktaki konuşmalara, görüşmelere, iletişime devlet müdahale edemezse, internete de edememelidir. 5651 Sayılı yasa komple kaldırılmalıdır. Çocukları korumak öncelikle Ailenin görevidir. Aileler şu anda birçok operatör tarafından ücretsiz verilen “özel koruma şifreleri” ile çocuklarını koruyabilmektedir. Bundan ötesi, bu alana devletin müdahalesi açıkça sansürdür, kapalı toplum döneminden kalan bir alışkanlıktır. Unutmamak gerekiyor, çağımızda “bir web sitesine erişimi yasaklamak”, “kitap yakmakla” eşanlamlıdır. Bir web sitesinde diyelim çocuklara ilişkin bir suç işlenmişse onu yargılar, müeyyidesi olan ceza normunu uygularsınız. Yoksa peşinen web sitesine erişimi kapatmak “gelişmiş ülkeler”ce benimsenecek bir yöntem olamaz. Zaten kimler web sitelerine erişimi yasaklıyor diye bir bakın bakalım; orada kimleri göreceksiniz?

Ayrıca pornografik siteleri çocukları koruyorum adı altında yasaklamak da “Hak ve Özgürlükler Açısından” kabul edilebilir bir yöntem değildir. Devlete bu nedenle sitelere müdahale hakkı veren, iki yasa ABD yüksek mahkemesi tarafından iptal edildi. Nedeni, “Zararları, yararları yanında ihmal edilebilecek boyutta olan faaliyetler, siteler nedeniyle devlete hak ve özgürlüklere müdahale yetkisi” verilemeyeceğiydi... Dikkat edin, bu kararlar muhafazakâr bir topluma sahip ABD’nin muhafazakâr Yüksek Mahkeme’si tarafından veriliyor.

Özetle, internet alanında hak ve özgürlüklerin sınırsız biçimde kullanılması koruma altına alınmalı, hiçbir yasaklayıcı yönetime başvurulmamalıdır. Suç işleniyorsa (ki bu suçlar, çocuk pornografisi, nefret suçları, şiddet suçlarına teşvikle sınırlıdır, keyfi suç yaratamazsınız.) yargılar cezasını verirsiniz.

### **3. İnternetin getirdiği yeni hak ve özgürlükler neler? Bunların yasalarda yeri ne?**

İnternet, öncelikle “bilgiye erişim hakkını” çok kolaylaştırmış, tüm devletlere bu hakkın sağlanması görevini yüklemiştir. Ayrıca ulusal ve uluslararası fikri mülkiyet mal varlığının (telif içerenler dışında) kamuya sunulması, “fikri mülkiyet mal varlığına erişme” hakkını gündeme getirmiştir.

Hepsinin önünde, “İnternet” süreç içinde bir “insan hakkı” olarak tanımlanacak ve ücretsiz-sınırsız internet sağlama yükümlülüğü devletin asli yükümlülükleri arasına girecektir.

İnternet, fikri eser sahiplerine eserlerinin “dijital suretleri”nden yararlanma, bu eserlerin dijital iletim suretiyle yayılması haklarını kazandırmıştır, onlara yeni haklar bahşetmiştir.

Bilginin toplumsallaşması hızlanmış, insanların bilgiye erişim hakkı gerçekleşebilir hâle gelmiştir.

**4. İnternette özel hayatın dokunulmazlığı ve mahremiyet kavramına hukukçular yeteri kadar hâkim mi sizce?**

Zor bir soru. Hukukçuların yeteri kadar hâkim olması için önce “vatandaşların” hâkim olması gerekiyor. Şimdilik ilgili hukukçuların en azından tüm konuları tartıştıklarını söyleyebiliriz.

**5. Türkiye’de sanal ortamda kişilerin mahremiyetine yönelik alınan kararlara Avrupa Birliği uyum yasaları ve Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Beyannamesi gözüyle bakıldığında nasıl bir tablo ortaya çıkıyor?**

Bu konuda yol gösterici uluslararası metinler oldukça fazladır. Hatırlamak gerekirse, OECD ilkeleri, 108 Sayılı Avrupa Konseyi Sözleşmesi, 95/46 sayılı AB direktifi, 2002/58 sayılı AB direktifi, 2006/24 sayılı AB direktifi önde gelenleridir. Yine bu konudaki en önemli düzenleme Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 8/1. maddesidir. Bu madde ile özel hayata, aile hayatına, konuta ve haberleşmeye saygı hakkı düzenlenmiştir. Bu konuda uluslararası alanda yeterli hassasiyetin olduğunu, bu konudaki çalışmaların sürekli biçimde devam ettiği ifade edebiliriz.

Türkiye’de ise “Kişisel Verilerin Korunması”, “Ticari Sır” yasa tasarılarını neredeyse 10 yıldır konuşuyoruz, tasarıları ortada ama nedense bir türlü kanunlaşmıyor. Şu anda bu konudaki en büyük ihtiyacımız bu iki yasanın bir an önce TBMM’den geçmesidir. Bu yasalar kişisel verilerin korunması yanında yurtdışına transferinin kurallarını da düzenlemektedir.

Avukat Haluk İnanıcı